

Protestant Theological University

Review of: Hans Walter Hütter, Bettina Citron & Uwe Schwabe (eds), Deutsche Mythen seit 1945

van Klinken, G.J.

Published in:
Kerk en Theologie

Published: 01/01/2019

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Klinken, G. J. (2019). Review of: Hans Walter Hütter, Bettina Citron & Uwe Schwabe (eds), *Deutsche Mythen seit 1945*. *Kerk en Theologie*, *70*(1), 89-90.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons). You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

This publication might have been made available through the PThU Research Portal under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the PThU website: <https://www.pthu.nl/over-ptthu/bibliotheek-ptthu/diensten/article-25fa-taverne-amendement-end-user-agreement.pdf>

Takedown policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will investigate your claim and remove access to the work if necessary: bibliotheek@pthu.nl.

Downloaded from the PThU Research Portal (Pure): <https://pure.pthu.nl>.

Review of: Hans Walter Hütter, Bettina Citron & Uwe Schwabe (eds), *Deutsche Mythen seit 1945*

van Klinken, G. J., 2019, In: *Kerk en Theologie*. 70, 1, p. 89-90

Deze fraai geïllustreerde publicatie hoort bij een tentoonstelling die tot augustus 2018 in Bonn te zien was in het Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland. Het onderwerp is niet gemakkelijk, en lijkt op het eerste gezicht ook weinig aantrekkelijk: collectieve mythen in Duitsland. Tot de ideologieën die zich als zodanig aandien behoren immers een agressief nationalisme en militarisme, later het nationaal-socialisme, en nog weer later het kapitalisme in de BRD en communisme in de DDR. De schaduwzijden van deze ideologieën zijn bekend. Ze komen in *Deutsche Mythen seit 1945* onverbloemd naar voren. Interessanter en actueler is de vraag of 'mythen', ondanks de gebleken gevaren ervan, ook een positieve werking kunnen uitoefenen. Dan dient eerst nader bepaald te worden wat 'mythen' zijn. In zijn inleiding definieert Hütter als volgt: 'Es handelt sich hier keineswegs um Legenden oder märchenhafte Erzählungen aus alter Zeit, schon gar nicht um Falschinformationen oder Lügen. Mythen - im Sinne der Ausstellung und dieses Begleitbans – bilden viel mehr als identitätsstiftende Narrationen über die gemeinsame Geschichte ein wichtiges Fundament für das Gedächtnis einer Nation' (8). Het gaat dus om een gedeeld besef van context, inclusief de morele implicaties daarvan. In Duitsland betreft dat zowel 'Dichter und Denker' als 'Richter und Henker', met een zekere nadruk op het laatste. Dit collectieve bewustzijn bevat niet slechts een zelfbevestigend, maar vooral ook een zelfkritisch element. Hoofdthese is dat beide nodig zijn voor een humane samenleving. De Duitse natie kon een opsteker als de overwinning bij het wereldkampioenschap voetbal in 1954 ('das Wunder von Bern') heel goed gebruiken. Essentiëler was de 'Stunde Null', die op de ineenstorting van het nazisme volgde: de zware opgave om na de ondergang zowel een morele als materiële fundering te leggen voor de samenleving, zonder daarbij te kunnen terugvallen op bestaande kaders. Tot de in het hier besproken boek behandelde 'mythen' (opgevat volgens de definitie van Hütter) behoort uiteraard het door niemand verwachte Wirtschaftswunder, waarmee de BRD al in de jaren vijftig het welvaartsniveau van het Verenigd Koninkrijk voorbijstreefde. Dast ging echter niet zonder het zelfkritische element, waarbij naast de politiek en maatschappelijke organisatie ook kerk en theologie een stimulerende rol speelden (91). Na het wegvallen van een traditioneel etnisch (of zelfs racistisch) nationalisme vroeg de Duitse herinneringscultuur om distantie ten opzichte van een discours van welvaart en macht. En dat was nodig. Vandaar dat deze bundel zoveel aandacht besteedt aan de naoorlogse kritiek (zowel in BRD als DDR) op het kapitalisme, op de strijd tegen nucleaire wapenning, op behoud van biodiversiteit als sociale norm, et cetera. Deze voorbeelden van maatschappelijke kritiek worden hier niet als desiderata van deelgroepen beschouwd, maar als een positief en gewenst uitvloeisel van de bezinning op de 'Stunde Null'. Deze grondgedachte heeft ook andere landen in Europa het nodige te zeggen. In 2018 zet Groot-Brittannië de Brexit in gang. Maatschappelijk protest in Frankrijk lijkt zich meer te richten op consumentenbelangen dan op een samenhangend beeld van een rechtvaardige samenleving. Hoe ligt dat in Nederland, en hoe staat het in dat verband met de theologie? Het is al weer enige tijd geleden dat de kerken in ons land nadrukkelijk van zich lieten spreken in het maatschappelijk debat. Ook hier is het verleidelijk om collectieve 'mythen' eenvoudig achterwege te laten, en in plaats daarvan in te zetten op het maken van individuele keuzes. Indien die trend zich doorzet, zou dat een opschuiven betekenen in Britse of Franse richting. Het Duitsland van Angela Merkel (vaste aanwezige bij de *Kirchentage* daar) lijkt daarentegen beter te passen bij de idealen van een van Christus getuigende democratische volkskerk. Die idealen werden ook in Nederland na de ervaring van een wereldoorlog en de dekolonisering opnieuw doordacht. Momenteel gaat het daarbij tevens om internationale verdelingsvraagstukken en de inrichting van multiculturele samenlevingen. 'Wir schaffen das' is wellicht te optimistisch gebleken. Een wereld waarin dat optimisme ontbreekt zou echter wel eens

gevaarlijker kunnen zijn, dan een waarin mythen zelfkritisch en creatief worden ingezet. Ook voor de kerken ligt hier een opgave,